

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om genomförande av direktivet om öppna data

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om genomförande av direktivet om öppna data (RP 74/2021 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Maarit Huotari, finansministeriet
- specialsakkunnig Antti Helin, finansministeriet
- lagstiftningsråd Virpi Korhonen, justitieministeriet
- regeringsråd Katariina Simonen, undervisnings- och kulturministeriet
- dataombudsman Anu Talus, Dataombudsmannens byrå
- direktör Mikko Pitkänen, Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata
- jurist Lotta Ylä-Sulkava, Helsingfors universitet
- ansvarsområdeschef Maija-Liisa Niskala, Lantmäteriverket
- lantmäteriråd Markku Markkula, Lantmäteriverket
- överdirektör Eero Mantere, Patent- och registerstyrelsen
- utvecklingschef Elisa Kettunen, Finlands Kommunförbund
- jurist Saara Naukkarinen, Finsk Energiindustri rf
- juridisk chef Anneli Tiainen, Finlands Vattenverksförening rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- inrikesministeriet
- jord- och skogsbruksministeriet
- kommunikationsministeriet
- arbets- och näringsministeriet
- Informationshanteringsnämnden
- Statistikcentralen
- Riksarkivet
- Finlands Akademi
- Transport- och kommunikationsverket
- Meteorologiska institutet

Betänkande FvUB 10/2021 rd

- Posti Group Abp
- VR-Group Ab
- Helsingfors stad
- Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- Finlands universitetsrektors råd UNIFI rf
- Vetenskapliga samfundens delegation.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om vidareutnyttjande av data som innehas av företag som producerar vissa allmännyttiga tjänster samt en lag om vidareutnyttjande av forskningsmaterial som producerats med offentliga medel. Dessutom föreslås det att lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet ändras. Syftet med propositionen är att genomföra kraven i Europaparlamentets och rådets direktiv om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn till de delar den gällande nationella lagstiftningen inte uppfyller dem.

Regleringen ska gälla data som organ inom offentliga sektorn innehar, forskningsmaterial som producerats med offentliga medel och som gjorts tillgängliga i datalager och data som innehas av företag där offentliga samfund har bestämmande inflytande med verksamhet inom vissa sektorer när företaget tillåter användning av data eller är skyldigt att tillåta vidareutnyttjande. De ändringar som föreslås i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet ska gälla värdefulla datamängder och data som uppdateras ofta eller i realtid. Dessutom föreslås ändringar som föranleds av genomförandet av direktivet i lagens tillämpningsområde och i informationshänteringsnämndens uppgifter i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen. I den föreslagna lagen om vidareutnyttjande av data som innehas av företag som producerar vissa allmännyttiga tjänster föreskrivs det allmänt om skyldigheter som gäller datas format, användarvillkor och tillgänglighet. Skyldigheterna tillämpas när data som innehas av företag där offentliga samfund har bestämmande inflytande vidareutnyttjas för kommersiella eller icke-kommersiella ändamål. I den föreslagna lagen om vidareutnyttjande av forskningsmaterial som producerats med offentliga medel föreskrivs det om skyldigheter som gäller format, användarvillkor och tillgänglighet. Skyldigheterna tillämpas när forskningsmaterial som producerats med offentliga medel vidareutnyttjas för kommersiella eller icke-kommersiella ändamål.

De föreslagna bestämmelserna grundar sig på förpliktande reglering i direktivet.

Lagarnas avses träda i kraft den 17 juli 2021.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Genom de föreslagna lagarna genomförs minimikraven i Europaparlamentets och rådets omarbetade direktiv (EU) 2019/1024 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (nedan direktivet om öppna data) till den del som den gällande nationella lagstiftningen inte uppfyller dem. Direktivet om öppna data ersätter det tidigare direktivet 2003/98 om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (nedan PSI-direktivet).

I propositionen föreslås ändringar i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019, nedan informationshanteringslagen) och i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, nedan offentlighetslagen). De viktigaste ändringarna gäller värdefulla datamängder samt information som uppdateras ofta eller i realtid. Dessutom föreslås det att det stiftas två nya lagar som gäller forskningsmaterial som producerats med offentliga medel och publicerats i datalager samt data som innehålls av företag som kontrolleras av offentliga samfund inom vissa sektorer när vidareutnyttjande av uppgifterna är tillåten.

Sammantaget finner förvaltningsutskottet propositionen behövlig och lämplig och tillstyrker lagförslaget, men med följande kommentarer och med vissa kompletteringar i lagförslag 1.

Betydelsen av kommissionens genomförandeakter och uppföljning av lagstiftningens konsekvenser

Medlemsstaterna ska sätta i kraft den nationella lagstiftning som är nödvändig för att följa direktivet om öppna data senast den 17 juli 2021. Utskottet konstaterar att bestämmelserna om värdefulla datamängder i fortsättningen ytterligare måste bedömas i förhållande till kommissionens genomförandeakter om förteckningen över värdefulla datamängder samt om arrangemangen för publicering och vidareutnyttjande av värdefulla datamängder. Kommissionen har ännu inte antagit genomförandeakterna och det finns inga exakta uppgifter om när de kommer att antas. På grund av avsaknaden av genomförandeakter har det exempelvis under beredningen inte varit möjligt att göra exakta bedömningar av regleringens ekonomiska konsekvenser. Det är inte heller möjligt att på ett hållbart sätt bedöma författningstekniken innan genomförandeakterna har antagits.

Utskottet fäster uppmärksamhet vid att det enligt direktivet är möjligt att föreskriva en övergångsperiod för avgiftsfrihet för värdefulla datamängder genom att för viss tid undanta sådana offentliga organ från detta krav som måste generera intäkter för att täcka en betydande del av kostnaderna för fullgörandet av sina offentliga uppgifter och vars budget skulle påverkas avsevärt av avgiftsfriheten. Medlemsstaterna får undanta dessa organ från denna skyldighet under en period på högst två år efter det att genomförandeakten trätt i kraft. Under beredningen har det dock inte varit möjligt att identifiera aktörer som uppfyller kraven utan en förteckning över värdefulla datamängder, varför propositionen inte innehåller något förslag om en övergångsperiod. Utskottet anser att den övergångsperiod som hör till det nationella handlingsutrymmet bör utnyttjas och behövliga bestämmelser beredas senast när bestämmelserna också annars ses över på grund av kommissionens genomförandeakter.

Betänkande FvUB 10/2021 rd

De ändringar som föreslås får enligt propositionsmotiven eventuella konsekvenser för kommunernas verksamhet antingen genom att kommuner och samkommuner producerar och förvaltar värdefulla datamängder eller information som uppdateras ofta eller genom att kommuner äger eller har bestämmande inflytande i företag som innehar handlingar som den föreslagna lagen om vidareutnyttjande av data som innehas av företag som producerar vissa allmännyttiga tjänster ska tillämpas på. Enligt den utredning som utskottet fått kan det finnas information som uppdateras ofta exempelvis inom trafiksektorn. Värdefulla datamängder kan finnas särskilt i anslutning till planläggning, byggande, infrastruktur och geografisk information överlag. Utskottet påpekar att olikheter mellan kommunerna i fråga om färdigheter, systemmiljö, tillgängliga resurser och kompetens skapar förhållanden där samma lagstiftning i vissa kommuner kan vara lätt att verkställa men ställa andra kommuner inför enorma utmaningar. Kostnaderna, kompetensbehoven och andra indirekta konsekvenser påverkas bland annat av vem som svarar för öppnandet i enlighet med kraven i direktivet av dessa datamängder som ska nämnas senare. Utskottet anser att konsekvenserna för kommunerna bör bedömas på nytt tillsammans med kommunsektorn när kommissionens genomförandelagstiftning står till förfogande.

Utskottet vill ytterligare uppmärksamma säkerhetsaspekten. Även om de uppgifter som omfattas av tystnadsplikt inte ingår i den information som ska öppnas, är det till exempel när det gäller kritisk infrastruktur viktigt att se till att det via öppna gränssnitt inte går att kombinera sådana uppgifter, såsom lokaliseringssuppgifter, som kan äventyra den nationella säkerheten. I propositionens konsekvensbedömning har de aspekter som hänför sig till detta granskats. Den föreslagna regleringens konsekvenser har till denna del bedömts vara små och de identifierade riskerna har mer allmänt samband med de sätt att behandla uppgifter som utvecklas. Utskottet betonar att regleringens konsekvenser därför bör följas upp och bedömas också som en del av en större helhet. För att säkerhetsaspekterna ska kunna beaktas blir det allt viktigare att samarbeta med säkerhetsmyndigheterna i och med att informationen öppnas i större utsträckning.

Regleringens förhållande till personuppgiftslagstiftningen och offentlighetslagstiftningen

I propositionen har man i fråga om personuppgifter strävat efter att så noggrant som möjligt iakttä de begränsningar av tillämpningsområdet som ingår i direktivet om öppna data. Personuppgifterna har inte entydigt och som sådana lämnats utanför den föreslagna regleringen, utan avgränsningarna baserar sig på hur annan reglering begränsar utlämnandet av uppgifter. Den reglering som föreslås i offentlighetslagen och lagen om informationshantering gäller uppgifter som i princip kan lämnas ut utan särskilda villkor och som inte ingår exempelvis i en myndighets personregister. Bestämmelserna om företag som utövar offentlig bestämmanderätt tillämpas å sin sida inte på handlingar vars tillgänglighet har begränsats för att skydda personuppgifter.

Bestämmelserna befriar inte aktörerna från skyldigheten att i enskilda fall bedöma när skyddet för personuppgifter eller någon annan reglering begränsar utlämnandet av uppgifter. Utskottet konstaterar att regleringen som helhet kan vara svårbegriplig för tillämparen och att det är särskilt krävande att bedöma situationer där man genom att kombinera uppgifter också kan få reda på uppgifter om en person. Den föreslagna regleringen förpliktar inte heller i sig till exempel till anonymisering av datamaterial, men en sådan skyldighet kan följa av annan lagstiftning. Utskottet betonar att man bör satsa på utbildning, anvisningar och rådgivning, och det finns också skäl att bedöma om det är möjligt att förtydliga regleringen.

Betänkande FvUB 10/2021 rd

Sambandet mellan offentlighetslagen och direktivet om öppna data baserar sig på tidigare avgöranden om genomförandet av PSI-direktivet, och till denna del föreslås inga ändringar i lagstiftningen. Det bör dock noteras att avvägningen mellan skyddet för personuppgifter och offentlighetsprincipen kan skilja sig från de bedömningar som görs i fråga om kommersiellt bruk. Även om återanvändning inte hör till de ändamål som särskilt föreskrivs i offentlighetslagen, begränsar den gällande offentlighetslagen inte sätten eller ändamålen för användningen av offentlig information, utan handlingens offentlighet inbegriper i princip också rätten att använda uppgifterna i handlingen, om inte något annat följer av någon annan lag, såsom bestämmelserna om skydd för personuppgifter eller till exempel upphovsrätt. Genom den föreslagna regleringen föreslås inga ändringar i det gällande förhållandet mellan handlingars offentlighet och återanvändning och inte heller i förhållandet mellan skyddet för personuppgifter och handlingars offentlighet.

Den ändring som föreslås i 16 § 2 mom. i offentlighetslagen gäller endast det elektroniska utlämnings sättet och dess förpliktande karaktär i vissa fall. Bestämmelsen är dessutom begränsad till uppgifter som inte ingår i en myndighets personregister eller någon annan sådan handling från vilken uppgifter får lämnas ut endast under vissa förutsättningar. Den föreslagna regleringen gäller inte rätten att få uppgifter eller myndigheternas skyldighet att lämna ut uppgifter. Utskottet konstaterar att den föreslagna regleringen inte heller påverkar mottagarens skyldigheter som personuppgiftsbiträde eller den registrerades rättigheter i samband med sådan behandling. I propositionen föreslås det inte någon ändring till exempel i bestämmelsen i 16 § 3 mom., enligt vilken personuppgifter får lämnas ut för direktmarknadsföring och för opinions- eller marknadsundersökningar endast om det särskilt föreskrivs eller om den registrerade har samtyckt till detta.

Vidareutnyttjande av information från företag där offentliga samfund har bestämmande inflytande

Genom den föreslagna lagen om vidareutnyttjande av data som innehas av företag som producerar vissa allmännyttiga tjänster (lagförslag 3) sätts de skyldigheter i kraft nationellt som i direktivet gäller handlingar som innehas av offentliga företag och som hänför sig till produktion av allmännyttiga tjänster inom vissa branscher, såsom energiförsörjning och kollektivtrafik. Enligt lagförslaget ska ett företag där ett offentligt samfund har bestämmande inflytande och som tillåter användning av en handling som det innehar som rör produktion av allmännyttiga tjänster för kommersiella eller icke-kommersiella ändamål, eller som måste tillåta sådan användning av en handling som det innehar till exempel med stöd av lagstiftning eller internationella avtal, iaktta de föreslagna bestämmelserna om villkor för användning av handlingen och sätten att göra den tillgänglig på samt de avgifter som ska tas ut för utlämnande av data. Den föreslagna lagen förpliktar inte i sig företagen att tillåta att handlingar som de förfogar över används för kommersiella eller andra ändamål.

Enligt en utredning som utskottet fått är det väsentligt med tanke på den reglering som nu föreslås om det faktiskt är tillåtet att vidareutnyttja handlingen. Denna fråga bör inte bedömas enbart med hänsyn till syftet med eller motiveringen till en viss lagstiftningshelhet. Nationellt är det inte heller möjligt att begränsa tillämpningsområdet för direktivets bestämmelser så att vidareutnyttjande anses tillåtet endast i vissa situationer eller med stöd av en viss reglering. Ett företag där offentliga samfund har bestämmande inflytande ska i enskilda fall bedöma om de i sin verksamhet

Betänkande FvUB 10/2021 rd

tillåter vidareutnyttjande av handlingar på basis av en skyldighet som följer av lagstiftningen eller på något annat sätt.

Direktivets tillämpningsområde omfattar inte vissa företag, utan direktivet tillämpas på handlingar som ingår i tillhandahållandet av allmännyttiga tjänster inom de sektorer som nämns i artikel 1.1 b i direktivet och som innehas av ett företag där offentliga samfund har bestämmande inflytande. Lagförslagets tillämpningsområde är en reglering som är förpliktande för medlemsstaterna och som i sig baserar sig på direktivets tillämpningsområde. Lagförslagets bestämmelser om exklusiva avtal baserar sig på förpliktande bestämmelser i artikel 12 i direktivet om öppna data.

För tydlighetens skull konstaterar utskottet att förslaget inte innehåller några ändringar i bestämmelserna om handlingssekretess och att det exempelvis inte inverkar på bestämmelserna om skydd för företagshemligheter. Den föreslagna regleringen tillämpas inte på handlingar vilkas tillgänglighet är begränsad i någon annan lag för att skydda affärshemligheter, statens säkerhet eller personuppgifter eller av någon annan motsvarande orsak.

Vidareutnyttjande av forskningsmaterial som producerats med offentliga medel

Genom den föreslagna lagen om vidareutnyttjande av forskningsmaterial som producerats med offentliga medel (lagförslag 4, nedan lagen om forskningsmaterial) genomförs artikel 10 i direktivet om öppna data till den del den gällande nationella lagstiftningen inte uppfyller kraven i direktivet. Även till denna del har utgångspunkten för beredningen varit miniminivån för harmonisering. Lagen om forskningsmaterial bedöms inte medföra någon betydande förändring jämfört med nuläget. Skyldigheterna enligt den föreslagna lagstiftningen att göra materialet tillgängligt i presentabel form baserar sig på de så kallade FAIR data-principerna, som förutsätter att forskningsmaterialet kan hittas, finns tillgängligt, är interoperabelt och kan vidareutnyttjas. Förpliktelserna i fråga om forskningsmaterial motsvarar enligt utskottets uppfattning i stor utsträckning den praxis som redan tillämpas i forskarsamfundet. Artikel 10 i direktivet om öppna data förutsätter dock den lagstiftning som nu föreslås.

Lagen om forskningsmaterial gäller handlingar i digital form som inte är vetenskapliga publikationer men som är sammanställda eller producerade i samband med vetenskaplig forskning och som används som bevis i forskningsprocesser eller som i forskarsamfundet anses allmänt behövliga för att validera forskningsresultat. Lagen om forskningsmaterial är tillämplig på vidareutnyttjande av forskningsmaterial om två villkor är uppfyllda: forskningsmaterialet ska vara offentligt finansierat och det ska göras offentligt via ett datalager av forskare, organisationer som bedriver forskning eller organisationer som finansierar forskning. Utgivaren ska då tillåta användning av materialet för kommersiella eller icke-kommersiella ändamål.

Regleringen gäller sådant forskningsmaterial som på det sätt som avses i lagen har gjorts tillgängligt i ett datalager och reglerar de presentationsformer och villkor som ska användas i en sådan situation. Lagen om forskningsmaterial förpliktar inte aktörerna att tillhandahålla material. Den föreslagna lagen förpliktar inte heller aktörerna att anonymisera eller på annat sätt modifiera material före publikationen. Utgivaren ansvarar för att bedöma vilket material som kan tillhandahållas och hurdana begränsningar exempelvis skyddet av personuppgifter ställer på publikationen. Vid bedömningen av olika forsknings- och andra tjänster bör det också noteras att till exempel upp-

Betänkande FvUB 10/2021 rd

hovsrättsligt skyddat material inte omfattas av lagens tillämpningsområde. Utskottet hänvisar också till det som ovan konstaterats om förhållandet mellan den reglering som föreslås i regeringens proposition och lagstiftningen om personuppgifter och offentlighet. Utbildning, anvisningar och rådgivning behövs också i fråga om lagen om forskningsmaterial.

I fråga om myndighetshandlingar som hör till tillämpningsområdet för lagen om forskningsmaterial föreslås en begränsning av tillämpningsområdet så att på dessa handlingar tillämpas endast bestämmelserna om avgiftsfrihet i lagen om forskningsmaterial. Till övriga delar tillämpas bestämmelserna i offentlighetslagen och lagen om informationshantering på myndighetshandlingar som hör till tillämpningsområdet för lagen om forskningsmaterial. Genom den föreslagna begränsningen av tillämpningsområdet förtydligas förhållandet mellan offentlighetslagen och den föreslagna lagen samt undviks överlappande reglering.

Den bestämmelse om avgiftsfri användning av forskningsmaterial som föreslås i lagen om forskningsmaterial baserar sig på tvingande bestämmelser i direktivet om öppna data.

DETALJMOTIVERING

1. Lag om ändring av lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen

11 §. Informationshanteringsnämndens bedömningsuppgift. (Ny). I 10 § i lagförslaget föreslås bestämmelser om ett nytt utvärderingsobjekt för informationshanteringsnämnden i anslutning till dess befintliga utvärderingsuppgift. Nya utvärderingsobjekt är tillgången till information som uppdateras ofta och tillgången till värdefulla datamängder.

Den utvärderingsuppgift som föreskrivits för informationshanteringsnämnden är en tillsynsuppgift där det utreds om statens ämbetsverk och inrättningar samt kommunerna och samkommunerna och de myndigheter som är verksamma vid dem iakttar bestämmelserna i informationshanteringslagen. Informationshanteringsnämndens tillsynsuppgift är alltså inte allmän, vilket innebär att bland annat självständiga offentligrättsliga inrättningar, universitet och yrkeshögskolor utesluts från den.

Utskottet fäster dock uppmärksamhet vid att de egentliga behörighetsbestämmelserna i anslutning till utvärderingsuppgiften finns i 11 § i informationshanteringslagen, som inte ingår i propositionen. I behörighetsbestämmelserna ingår en rätt för informationshanteringsnämnden att inom utsatt tid avgiftsfritt få utredningar och handlingar av de myndigheter som är föremål för tillsyn. I den nämnda bestämmelsen förtecknas de utredningar och handlingar som rätten att få uppgifter omfattar trots sekretessbestämmelserna. Utskottet anser att det är nödvändigt att göra ett förtydligande tillägg till 11 § om rätten att få information för att säkerställa att informationen fås avgiftsfritt inom utsatt tid. Därför föreslår utskottet att det i detta sammanhang till 11 § 2 mom. fogas en bestämmelse om hur tillgången till de uppgifter som avses i 24 a och 24 b § ska tillgodoses.

Betänkande FvUB 10/2021 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2—4 i proposition RP 74/2021 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 74/2021 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) 1 § 2 mom.,
ändras 3 § 4 mom., 10 § 1 mom. 1 punkten, 11 § 2 mom. och 19 § 2 mom. samt
fogas till lagen nya 24 a och 24 b § som följer:

3 §

Lagens tillämpningsområde och begränsningar av det

Bestämmelserna i 4 kap. samt 22–24 och 25–27 § ska tillämpas på privatpersoner, privaträttsliga sammanslutningar och sådana offentligrättsliga samfund som inte är myndigheter till den del dessa sköter offentliga förvaltningsuppgifter. På privatpersoner, privaträttsliga sammanslutningar och sådana offentligrättsliga samfund som inte är myndigheter tillämpas dessutom vad som föreskrivs i 4 och 28 § när de utövar offentlig makt på det sätt som avses i 4 § 2 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet eller när det särskilt föreskrivs att den lagen ska tillämpas på deras verksamhet. Vidare tillämpas vad som föreskrivs i 19 § 2 mom. samt i 24 a och 24 b § i denna lag på privaträttsliga sammanslutningar och sådana offentligrättsliga samfund som inte är myndigheter när de utövar offentlig makt på det sätt som avses i 4 § 2 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Betänkande FvUB 10/2021 rd

10 §

Den offentliga förvaltningens informationshanteringsnämnd

I anslutning till finansministeriet finns en informationshanteringsnämnd för den offentliga förvaltningen (*informationshanteringsnämnden*) med uppgift att

1) bedöma hur statliga ämbetsverk och inrättningar, **välståndsområden och välfärdssammanslutningar** samt kommuner och samkommuner genomför och iakttar 4 § 2 mom., 5, 19, 22—24, 24 a, 24 b och 28 § samt 6 kap.,

11 § (Ny)

Informationshanteringsnämndens bedömningsuppgift

Informationshanteringsnämnden har trots sekretessbestämmelserna rätt att för skötseln av en bedömningsuppgift, från de myndigheter som är föremål för bedömning kostnadsfritt få sådana utredningar som är nödvändiga för skötseln av bedömningsuppgiften samt behövliga uppgifter om informationshanteringsmodellen, om bedömningen av förändringar i informationshanteringen, **om hur tillgången till information som avses i 24 a och 24 b § förverkligas**, om den beskrivning som avses i 28 §, om de förfaranden som används för ärendehanteringen och informationshanteringen i samband med tjänsteproduktion, om teknologin för omvandling av handlingar till elektroniskt format, om upprättande av elektroniska förbindelser och om beskrivningar av tekniska gränssnitt, om användning och administrering av tekniska gränssnitt samt om förfarandena för användning av gränssnitt, med undantag för säkerhetsklassificerade handlingar. Myndigheten ska inom utsatt tid tillställa informationshanteringsnämnden begärd information.

5 kap.

Skapande och elektronisk överföring av informationsmaterial

19 §

Omvandling av informationsmaterial till elektroniskt format och materialens tillgänglighet

Med beaktande av vad som särskilt föreskrivs om rätten till information och om skydd för personuppgifter, ska myndigheten se till att informationsmaterialet är tillgängligt och att materialet med tillhörande metadata kan utnyttjas i ett allmänt maskinläsbart format, om materialet kan omvandlas direkt från originalformatet till maskinläsbart format. Värdefulla datamängder som avses i 24 b § 1 mom. ska finnas tillgängliga i maskinläsbart format.

Betänkande FvUB 10/2021 rd

24 a §

Tillgång till information som uppdateras ofta

I 16 § 2 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet avsedd information som ska lämnas ut ur sådana offentliga handlingar i elektronisk form som uppdateras ofta eller i realtid ska på begäran finnas tillgänglig med hjälp av tekniska gränssnitt genast efter att informationen har samlats in och vid behov som en bulknedladdning.

Om det av ekonomiska eller tekniska orsaker medför oskäligt besvär för myndigheten att iaktta 1 mom., ska informationen finnas tillgänglig inom en sådan tidsfrist eller med sådana temporära tekniska begränsningar som inte i onödan försvårar utnyttjandet av den.

24 b §

Tillgång till värdefulla datamängder

Med *värdefulla datamängder* avses datamängder om vars tillgänglighet det på grund av deras ekonomiska eller sociala betydelse föreskrivs i de genomförandeakter som avses i artikel 14.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 om öppna data och vidareutnyttjande av information.

Värdefulla datamängder, som den som får informationen enligt vad som särskilt föreskrivs i lag har rätt att få och rätt att behandla, ska på begäran finnas tillgängliga med hjälp av tekniska gränssnitt. Informationen ska vid behov även finnas tillgänglig som en bulknedladdning.

Närmare bestämmelser om förteckningen över värdefulla datamängder och tillgången till dessa datamängder utfärdas enligt vad som föreskrivs om dem i Europeiska unionens lagstiftning genom förordning av statsrådet, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 16 och 34 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) 16 § 2 mom. och 34 § 1 mom. 5 punkten, sådana de lyder, 16 § 2 mom. i lag 385/2007 och 34 § 1 mom. 5 punkten i lag 495/2005, och
fogas till 34 § 1 mom., sådant det lyder i lag 495/2005, en ny 6 punkt som följer:

16 §

Hur en handling skall lämnas ut

Av de offentliga uppgifterna i ett beslutsregister som förs av en myndighet med hjälp av automatisk databehandling har man rätt att få en kopia i form av en teknisk upptagning eller annars i elektronisk form, om inte något annat följer av särskilda skäl. På samma sätt har man rätt att få en kopia i elektronisk form av sådana offentliga handlingar i elektronisk form som uppdateras ofta eller i realtid, om informationen till innehållet ändras eller föråldras snabbt och den inte ingår i en myndighets personregister eller någon annan sådan handling ur vilken information får lämnas ut endast under vissa förutsättningar. Utlämnande av uppgifter i elektronisk form eller som en teknisk upptagning ur en annan offentlig handling beror på myndighetens prövning, om inte något annat föreskrivs. Kopior av videoinspelningar eller andra motsvarande upptagningar som en myndighet gjort av förhör eller motsvarande händelser där någon hörs får dock lämnas ut endast om den person som hörs i upptagningen samtycker eller om det med hänsyn till upptagningens innehåll är uppenbart att utlämnandet av kopian inte innebär en kränkning av den hördas personliga integritet.

34 §

Avgifter

För utlämnande av en handling med stöd av 9 och 11 § tas ingen avgift ut när

-
- 5) lämnandet av den begärda handlingen ingår i myndighetens skyldighet att ge råd, höra eller informera,
 - 6) det gäller värdefulla datamängder som avses i 24 b 1 mom. i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen.
-

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om vidareutnyttjande av data som innehas av företag som producerar vissa allmännyttiga tjänster

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på företag där offentliga samfund har bestämmande inflytande och som är verksamma

1) inom sektorer som anges i 6–9 § i lagen om upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (1398/2016),

2) på det sätt som avses i artikel 2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 om kollektivtrafik på järnväg och väg och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1191/69 och (EEG) nr 1107/70,

3) som lufttrafikföretag som fullföljer allmän trafikplikt enligt artikel 16 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen, eller

4) som rederier som fullföljer allmän trafikplikt enligt artikel 4 i rådets förordning (EEG) 3577/92 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet inom medlemsstaterna (cabotage).

Ett företag anses stå under bestämmande inflytande av ett offentligt samfund när det offentliga samfundet ensamt eller tillsammans med andra offentliga samfund har bestämmande inflytande som avses i 1 kap. 5 § eller 6 § 2 mom. i bokföringslagen (1336/1997) i företaget eller när offentliga samfund annars direkt eller indirekt kan utöva bestämmande inflytande över företaget på grund av ägarförhållanden, finansiellt deltagande eller de regler som tillämpas i fråga om företaget.

Betänkande FvUB 10/2021 rd

2 §

Handlingar

Denna lag tillämpas på i 1 § avsedda företags handlingar vars produktion utgör en del av sådana tjänster inom en i 1 § 1 mom. avsedd sektor som en myndighet anser vara allmännyttiga och i fråga om vilka det därför genom lag eller förordning eller på något annat för företaget bindande sätt har uppställts särskilda skyldigheter som gäller offentliga tjänster.

Denna lag tillämpas inte på

1) handlingar som har direkt koppling till verksamhet som på det sätt som avses i 10 § i lagen om upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (1398/2016) har fastställts vara direkt konkurrensutsatt på marknader med fritt tillträde,

2) handlingar som är myndighetshandlingar enligt 5 § 2 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999),

3) handlingar till vilka tredje parter innehar industriella rättigheter eller upphovsrätt,

4) handlingar vilkas tillgänglighet är begränsad i någon annan lag för att skydda affärshemligheter, statens säkerhet eller personuppgifter eller av någon annan motsvarande orsak.

Med *handling* avses i denna lag utom en framställning i skrift eller bild även ett meddelande som avser ett visst objekt eller ärende och uttrycks i form av tecken som på grund av användningen är avsedda att höra samman och vilket kan uppfattas endast med hjälp av automatisk databehandling eller en ljud- eller bildåtergivningsanordning eller något annat hjälpmedel.

3 §

Vidareutnyttjande av handlingar

Ett företag som för kommersiella eller icke-kommersiella ändamål tillåter användning av en handling som det innehar, eller som enligt lagstiftning, internationella avtal, en myndighets föreskrift eller föreläggande eller av någon annan för företaget förpliktande anledning måste tillåta sådan användning av en handling som det innehar, ska iaktta vad som i denna lag föreskrivs om villkor för användning av handlingar och handlingars tillgänglighet.

4 §

Hur handlingar ska lämnas ut

Handlingar ska vara tillgängliga i alla redan existerande filformat och alla redan existerande språkversioner. Handlingar ska dessutom finnas tillgängliga i ett elektroniskt, allmänt använt maskinläsbart format med tillhörande metadata, om det är ändamålsenligt och möjligt utan oskäligt besvär.

Betänkande FvUB 10/2021 rd

5 §

Tillgång till värdefulla datamängder

Med *värdefulla datamängder* avses datamängder om vars tillgänglighet det på grund av deras ekonomiska eller sociala betydelse föreskrivs i de genomförandeakter som avses i artikel 14.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.

Värdefulla datamängder ska på begäran finnas tillgängliga i maskinläsbart format, med hjälp av tekniska gränssnitt. Om det behövs, ska dessa data också finnas tillgängliga som en bulknedladdning.

Närmare bestämmelser om värdefulla datamängder och tillgången till dem utfärdas enligt vad som föreskrivs om dem i Europeiska unionens lagstiftning genom förordning av statsrådet, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag.

6 §

Tillgång till data som uppdateras ofta

Data ska på begäran finnas tillgängliga med hjälp av tekniska gränssnitt, genast efter att de har samlats in och vid behov som en bulknedladdning, om det är fråga om information som

- 1) uppdateras ofta eller i realtid, och
- 2) till innehållet ändras eller föråldras snabbt.

Om det av ekonomiska eller tekniska orsaker medför oskäligt besvär för ett företag att iakttä 1 mom., ska data finnas tillgängliga inom en sådan tidsfrist eller med sådana temporära tekniska begränsningar som inte i onödan försvårar utnyttjandet av informationen.

7 §

Avgifter

Företag ska fastställa de avgifter som eventuellt tas ut för utlämnande av handlingar eller för att hålla dem tillgängliga så att de inkomster som avgifterna ger inte under räkenskapsåret överskrider det totala beloppet av kostnader för insamling, produktion, kopiering, distribution och lagring av data i handlingarna med tillägg av en skälig vinst. En skälig vinst fastställs som en procentandel av de kostnader som uppkommit och får högst utgöra beloppet av den fasta räntan för Europeiska centralbankens huvudsakliga refinansieringstransaktioner ökat med fem procentenheter.

Om det för att utlämna eller hålla en handling tillgänglig krävs skydd av affärshemligheter eller behandling av handlingen så att den inte innehåller personuppgifter som avses i artikel 4.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), kan företaget lägga kostnaderna för dessa åtgärder till de kostnader som avses i 1 mom.

Värdefulla datamängder som avses i 5 § ska vara tillgängliga avgiftsfritt.

Företag ska i förväg i ett allmänt datanät offentliggöra de faktiska beloppen av och grunderna för avgifter som tas ut för utlämnande av handlingar och för att de finns tillgängliga, om inte sådant offentliggörande anses uppenbart onödigt.

Betänkande FvUB 10/2021 rd

8 §

Icke-diskriminering och jämlikt bemötande

Företag ska behandla användarna av handlingar som företagen innehar på ett jämlikt sätt. Ett företag får ställa endast sådana villkor för användningen av handlingar som är objektiva, proportionerliga, icke-diskriminerande och motiverade av mål av allmänt intresse.

9 §

Exklusiva avtal

Avtal eller andra arrangemang mellan företag och tredje parter får inte innefatta ensamrätter som begränsar vidareutnyttjande av handlingar, om inte det är nödvändigt för att tillhandahålla en tjänst som är av allmänt intresse. Grunderna för beviljande av ensamrätt ska ses över regelbundet minst vart tredje år.

Exklusiva arrangemang som avses i 1 mom. ska göras offentligt tillgängliga i ett allmänt datanät minst två månader innan de träder i kraft. De slutliga villkoren i dessa avtal eller andra arrangemang ska göras offentligt tillgängliga i ett allmänt datanät.

Företag ska göra rättsliga eller praktiska arrangemang som, utan att innefatta ensamrätter, syftar till eller kan antas leda till begränsad tillgänglighet för vidareutnyttjande av handlingar för andra aktörer än de parter som deltar i arrangemanget, tillgängliga i ett allmänt datanät. Dessa rättsliga eller praktiska arrangemang ska göras tillgängliga i datanätet minst två månader innan de träder i kraft. Företaget ska regelbundet och i varje fall vart tredje år se över sådana rättsliga eller praktiska arrangemangs inverkan på tillgången till data. De slutliga villkoren i sådana arrangemang ska vara offentliga och företaget ska göra dem offentligt tillgängliga i datanätet.

10 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

11 §

Övergångsbestämmelser

Exklusiva arrangemang som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag, och på vilka undantaget enligt 9 § 1 inte kan tillämpas, upphör att gälla när avtalen i fråga löper ut och i varje fall senast den 17 juli 2049.

4.

Lag

om vidareutnyttjande av forskningsmaterial som producerats med offentliga medel

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på forskningsmaterial som är offentligt finansierat och som forskare, organisationer som bedriver forskning eller organisationer som finansierar forskning har gjort offentligt tillgängligt via ett datalager.

Denna lag tillämpas inte på handlingar som omfattas av tredje parter industriella rättigheter eller upphovsrätter eller som innehas av andra kulturinstitutioner än bibliotek, högskolornas bibliotek inbegripna, museer eller arkiv.

På myndighetshandlingar som avses i 5 § 2 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) tillämpas vad som föreskrivs i den lagen och i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019), dock så att på avgiftsfrihet för forskningsmaterial tillämpas vad som föreskrivs i 3 § 2 mom. i denna lag.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *forskningsmaterial* handlingar i digital form som inte är vetenskapliga publikationer men som är sammanställda eller producerade i samband med vetenskaplig forskning och som används som bevis i forskningsprocesser eller som i forskarsamfundet anses allmänt behövliga för att validera forskningsresultat,

2) *handling* en framställning i skrift eller bild samt ett meddelande som avser ett visst objekt eller ärende och uttrycks i form av tecken som på grund av användningen är avsedda att höra samman och vilket kan uppfattas endast med hjälp av automatisk databehandling eller en ljud- eller bildåtergivningsanordning eller något annat hjälpmedel,

3) *utgivare av forskningsmaterial* sådana forskare, organisationer som bedriver forskning och organisationer som finansierar forskning som har gjort forskningsmaterial offentligt tillgängliga.

Betänkande FvUB 10/2021 rd

3 §

Vidareutnyttjande av forskningsmaterial

Utgivare av forskningsmaterial ska tillåta användning av materialet för kommersiella eller icke-kommersiella ändamål.

Användningen av forskningsmaterial ska vara avgiftsfri.

4 §

Forskningsmaterials format

Utgivare av forskningsmaterial ska göra forskningsmaterialet tillgängligt i alla redan existerande format och alla redan existerande språkversioner. Forskningsmaterial ska dessutom göras tillgängliga i ett elektroniskt, allmänt använt maskinläsbart format med tillhörande metadata, om det är ändamålsenligt och möjligt utan oskäligt besvär.

5 §

Icke-diskriminering och jämlikt bemötande

Utgivare av forskningsmaterial ska behandla användarna av forskningsmaterialet på ett jämlikt sätt. Villkoren för användningen av forskningsmaterialet ska vara objektiva, proportionerliga, icke-diskriminerande och motiverade av mål av allmänt intresse.

6 §

Förbud mot exklusiva avtal

Avtal eller andra arrangemang mellan utgivare av forskningsmaterial och tredje parter får inte innefatta ensamrätter som begränsar vidareutnyttjande av forskningsmaterialet, om inte det är nödvändigt för att tillhandahålla en tjänst som är av allmänt intresse. Grunderna för beviljande av ensamrätt ska ses över regelbundet minst vart tredje år.

Exklusiva arrangemang som avses i 1 mom. ska göras offentligt tillgängliga i ett allmänt datanät minst två månader innan de träder i kraft. De slutliga villkoren i dessa avtal eller andra arrangemang ska göras offentligt tillgängliga i ett allmänt datanät.

Utgivare av forskningsmaterial ska göra rättsliga eller praktiska arrangemang som, utan att innefatta ensamrätter, syftar till eller kan antas leda till begränsad tillgänglighet för vidareutnyttjande av forskningsmaterial för andra aktörer än de parter som deltar i arrangemanget, tillgängliga i ett allmänt datanät. Dessa rättsliga eller praktiska arrangemang ska göras tillgängliga i datanätet minst två månader innan de träder i kraft. Sådana rättsliga eller praktiska arrangemangs inverkan på tillgången till data ska ses över regelbundet och i varje fall vart tredje år. De slutliga villkoren i sådana arrangemang ska vara offentliga och de ska göras offentligt tillgängliga i ett datanät.

Betänkande FvUB 10/2021 rd

7 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 17.6.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Riikka Purra saf
vice ordförande Mari-Leena Talvitie saml
medlem Tiina Elo gröna
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Hanna Holopainen gröna
medlem Hanna Huttunen cent
medlem Anna-Kaisa Ikonen saml
medlem Mikko Kärnä cent
medlem Aki Lindén sd
medlem Mauri Peltokangas saf
medlem Juha Pylväs cent
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Matti Semi vänst
medlem Heidi Viljanen sd
medlem Ben Zyskowicz saml.

Sekreterare var

utskottsråd Minna-Liisa Rinne.